

Konstitusiya və milli dövlətçiliyin müasir strateji mərhələsi

Müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində dövlətlərin sabitliyi, nüfuzu və dayanıqlılığı, ilk növbədə onların hüquqi əsaslarının möhkəmliyindən və suverenlik anlayışının qorunmasından asılıdır. Suverenlik dövlətin müstəqilliyinin, milli iradəsinin və beynəlxalq hüquqda subyekt kimi tanınmasının ən yüksək göstəricisidir. Hüquqi baza isə bu müstəqilliyin qorunmasının təminatıdır.

Azərbaycan Respublikasında son illərdə qəbul edilən siyasi və hüquqi qərarlar məhz bu iki konseptual anlayışın - Konstitusiya və suverenliyin vəhdəti üzərində qurulub. 2025-ci ilin Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan olunması və sentyabrın 20-də Dövlət Suverenliyi Günü'nün təsis edilməsi bu istiqamətdə strateji xarakterli addımlar sırasına daxildir. Bu qərarlar yalnız hüquqi-siyasi məzmun daşımır, eyni zamanda xalqın tarixi yaddaşını gücləndirən, milli dövlətçilik fəlsəfəsini möhkəmləndirən və gələcək nəsillərə ünvanlanan rəmzi hadisələrdir.

AZƏRTAC "Konstitusiya və Suverenlik İli" ilə yanaşı, Dövlət Suverenliyi Günü'nün tarixi əhəmiyyətinə nəzər salır.

Azərbaycan Konstitusiyası: hüquqi dövlətçiliyin bünövrəsi

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası 1995-ci il noyabrın 12-də ümumxalq referendumu yolu ilə qəbul edilib. Bu, müstəqilliyini 1991-ci ildə yenidən bərpa etmiş dövlətin hüquqi əsaslarının formalaşdırılması baxımından tarixi əhəmiyyət daşıyır. Referendumun nəticələrinə əsasən, seçicilərin 86,1 faizi iştirak edib, onların 91,9 faizi Konstitusiyanın lehinə səs verib. Bu fakt Konstitusiyanın xalq iradəsinə əsaslandığını və onun legitimliyini təsdiqləyir. Konstitusiya 12 fəsil, 5 bölmə və 158 maddədən ibarətdir. Onun 2-ci fəsil 7-ci maddəsində Azərbaycan Respublikası "demokratik, hüquqi, dünyəvi, unitar respublika" kimi təsbit olunub. Əsas prinsiplər isə dövlətin ərazi bütövlüyü, xalqın suverenliyi, hüquqi dövlət, insan hüquq və azadlıqlarının üstünlüyüdür. Konstitusiya islahatlarına görə,

2002, 2009 və 2016-cı il dəyişiklikləri göstərir ki, Konstitusiya statik sənəd deyil, dövrün çağırışlarına uyğunlaşan dinamik siyasi-hüquqi aktıdır. 2025-ci ildə Konstitusiyanın qəbulunun 30 illiyi qeyd olunur. Bu yubiley, sadəcə, tarixi hadisə deyil, həm də hüquqi dövlətçilik ənənələrinin dərinləşməsi baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır.

Suverenlik - milli dövlətçilikdə siyasi dayaq

Suverenlik dövlətin beynəlxalq münasibətlərdə müstəqil subyekt kimi çıxış etmək hüququ və daxilə ali hakimiyyətin yeganə daşıyıcısı olmaq statusudur.

- 1991-ci il 18 oktyabr - "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Müstəqilliyi haqqında Konstitusiya Aktı" qəbul edilib. Bu sənəd ölkənin müstəqil hüquqi statusunu təsdiqləyib.
 - 1993-cü ildə BMT Təhlükəsizlik Şurası Ermənistan qoşunlarının Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən çıxarılması ilə bağlı 4 qətnamə qəbul edib (822, 853, 874, 884). Lakin onlar uzun müddət icra olunmayıb.
 - 2020-ci il sentyabrın 27-dən - noyabrın 10-dək baş vermiş 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində Azərbaycan tarixi ədaləti bərpa edib, ərazi bütövlüyünü təmin edib və BMT qətnamələrinin icrasını faktiki olaraq həyata keçirib.
 - 2023-cü il sentyabrın 19-20-də lokal xarakterli antiterror tədbirləri nəticəsində Qarabağda separatçı rejim ləğv olundu, qanunsuz silahlı birləşmələr tərk-silah edildi, konstitusiya quruluşu bərpa olundu.
- Bu faktlar sübut edir ki, Azərbaycan yalnız formal hüquqi sənədlərlə deyil, praktiki siyasi və hərbi addımlarla da öz suverenliyini təsdiqləyib.

Dövlət Suverenliyi Günü'nün təsis edilməsi

Prezident İlham Əliyevin 2024-cü il sentyabrın 19-u tarixli sərəncamı ilə 20 Sentyabr Dövlət Suverenliyi Günü elan edildi. Bu tarix Azərbaycanın müasir siyasi tarixində dönüş nöqtəsi hesab olunur, çünki 2023-cü il sentyabrın 20-də dövlətin bütün ərazilərində tam suverenlik bərpa edilib. Bu günün əhəmiyyəti üç əsas istiqamətdə qiymətləndirilə bilər:

Tarixi yaddaş: Azərbaycan xalqının əsrlərlə müstəqillik uğrunda mübarizəsinin rəmzi.

Hüquqi aspekt: Dövlətin konstitusiya quruluşunun bütün ərazilərdə bərpa olunmasının rəsmiləşdirilməsi.

Siyasi məna: Milli həmrəyliyin güclənməsi, müstəqil dövlətçilik yolunun təntənəsi.

Tarixi simvolizm və 2025-ci ilin xüsusi məna kəsb etməsi

2025-ci il Azərbaycan üçün xüsusi əhəmiyyət daşıyır, çünki Konstitusiyanın qəbulunun 30 illiyi qeyd edilir. Bundan başqa, 44 günlük Vətən müharibəsində Qələbənin 5 illiyi tamam olur. Həmçinin Dövlət Suverenliyi Günü'nün təsisindən sonra bu gün ilk dəfə rəsmi səviyyədə qeyd ediləcək. Bu tarixi paralellik həm hüquqi, həm siyasi, həm də ideoloji müstəvidə dövlətçilik ənənələrinin dərinləşməsinə xidmət edir. Prezident İlham Əliyevin 2025-ci ilin "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan olunması haqqında sərəncamı təsadüfi deyil, strateji dövlətçilik konsepsiyasının tərkib hissəsidir.

Geosiyasi kontekst və beynəlxalq münasibətlər

Azərbaycanın dövlətçiliyi regional və global geosiyasi proseslərlə sıx bağlıdır.

Vaşinqton görüşü - cari il avqustun 8-də Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan və ABŞ Prezidenti Donald Trampın iştirakı ilə sülh bəyannaməsi paraflanıb. Həmçinin Minsk qrupu və onunla bağlı platformaların ləğv edilməsi barədə razılıq əldə olunub. "Trump Route for International Peace and Prosperity" (TRIPP) - Zəngəzur dəhlizi layihəsi elan edilib. Bu dəhliz nəqliyyat, enerji və telekommunikasiya infrastrukturunu əhatə edəcək.

ABŞ-Ermənistan Strateji Əməkdaşlıq Xartiyası - cari il yanvarın 14-də Vaşinqtonda imzalanmış bu sənəd regionda demokratik islahatlar, iqtisadi əməkdaşlıq və suverenlik prinsiplərinə əsaslanan yeni münasibətlər çərçivəsi yaradıb. Azərbaycan bu prosesdə balanslaşdırılmış siyasət apararaq həm regional, həm də global miqyasda strateji tərəfdaş statusunu möhkəmləndirib. Bütün bu faktlar göstərir ki, Azərbaycanın suverenliyi təkcə milli sərhədlər çərçivəsində deyil, həm də beynəlxalq münasibətlər müstəvisində möhkəmlənir.

Azərbaycan Respublikasının müasir siyasi tarixində konstitusiya və suverenlik anlayışları dövlətçilik fəlsəfəsinin əsas sütunlarıdır. Konstitusiya - hüquqi sabitliyin, vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının təminatıdır; Suverenlik - bu, sabitliyin siyasi təminatı, dövlətin beynəlxalq müstəvidə müstəqil subyekt kimi mövqeyinin təsdiqidir. 2025-ci ilin "Konstitusiya və Suverenlik İli" elan olunması, həmçinin Dövlət Suverenliyi Günü'nün təsis edilməsi Azərbaycanın milli dövlətçilik fəlsəfəsinin möhkəmlənməsinə yönəlmiş tarixi qərarlardır. Azərbaycan dünyaya aydın mesaj verir: "Milli maraqlardan geriye addım yoxdur. Dövlətimizin gələcəyi Konstitusiya və Suverenlik prinsipləri üzərində qurulacaqdır".